

през 1989, 1990 и 1991 г., ще се установи, че близо 99 на сто са давани под натиск. Първо са броени парите, а сетне са се оформили документите.

Така е ставало и с отрасловите банки, особено с банка „Електроника“.

Една бизнесменка със свръхлуксозен офис, която подозирам, че е взела пари с куфарче, ми казва:

– Разбирам вашия интерес. Но защо не се заемете с приватизационните сделки, та да видите там какъв батак е?! Синонимът на нашата масова, касова и каквато щеш там приватизация не е нищо друго освен кръгла кражба. Раздаването на пари за бизнес е все едно да разрежеш някой и друг капиляр от ръката на държавата, а бандитската приватизация е все едно да разрежеш сънната артерия. С приватизацията, осъществявана от правителството на Иван Костов и алчното му обкръжение, страната ни стремително се сгромолясва...

Думите ѝ не са деликатен намек, а свирепа покана и аз ѝ обещавам, че ще се захвана и с този въпрос...

XXI

Първата приватизационна сделка е сключена през юли 1992 г.

Току-що е приет Законът за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия. Той се мъчи да наложи порядък. Но в съдържанието му се потулват няколко бомби със закъснител. За двете процедури – търг и конкурс – правилата са ясни, а за третата – преговори с потенциален купувач – не! И точно тук се отварят вратите за най-голямото грабителство. Всички правителства, вместо да ги захлопнат, се възползват от това.

В закона не са защитени сериозно интересите на държавата. Няма санкции за онези купувачи, които подписват договори, а не ги изпълняват. Купувачите най-често нарушават сроковете на плащанията. Отлагат ги с години, като източват предприятията, а след това искат да им се намали цената, което и става!

Никъде в закона не е посочено какви трябва да бъдат фирмите купувачи. При преговорите никой не се интересува от мястото им в стопанското пространство. Затова в приватизацията ни навлизат твърде много офшорни компании.

Законът няма и публичност в истинския смисъл на думата. Договорите се забулват в тайнственост. Приватизационните досиета са табу за обществеността.

Преди да се приеме законът, планът за тоталната приватизация е начертан от д-р Роналд Ът. Той е вицепрезидент на Националната фондация на търговската камара на САЩ. Работил е като директор по приватизацията в службата за управление при правителството на Роналд Рейгън. Има докторат от университета в Индиана и е бакалавър от университета в Пенсилвания. Дошъл е у нас по покана на Андрей Луканов, за да ни набие в главите как да преинем от социализъм към капитализъм. Води със себе си 33-ма американски съветници, все отбор юнаци в областта на икономиката – разни доктори по стопанска политика, управители на съвети по финанси, специалисти по свободните зони, шефове на банки и компании, експерти и консултанти. Използва опита и знанията и на 29 български специалисти – старши и младши икономисти, изпълнителни директори на банки, професори от Икономическия институт на БНА, ВМЕИ „Ленин“ и ВИИ „Карл Маркс“, министри и заместник-министри – подбрани от общото акционерно дружество на БСП и СДС, регистрирано по Закона за политическите партии, но действащо с някои от клаузите на Търговския закон.

Роналд Ът е за всеобща и повсеместна приватизация. Според него трябва бързо да се приватизират хилядите малки обекти в сферата на търговията и услугите и повече от 2200-те едри държавни предприятия. Нещо повече, той съветва да бъдат приватизирани и стратегическите дейности, за които отговаря правителството – летища, пътища, магистрали, пощи, телекомуникации, транспорт. Дава и примери с Великобритания, където всички важни летища са в ръцете на частници. А пък в Съединените щати голяма част от затворите се строят и стопанисват от частни фирми. Защо България да не се поучи от този опит?

Роналд Ът определя главната цел на приватизацията – да се подобри ефективността и производителността на българските предприятия, така че жизненият стандарт на населението да скочи. Той въобще не вижда, че българската приватизация ще се превърне в едно величествено грабителство и че ще дръпне живота на обикновените българи към гладните предизвикателства на мрачното Средновековие...

Роналд Ът отчита, от една страна, като правилно обстоятелството, че многобройните малки обекти в сферата на търговия-

та, обслужването и туризма вече са раздадени под аренда на частни лица за различен период от време по силата на Указ № 56, а от друга – изтъква, че „тази мярка е половинчата“. Той не се спира на факта, че повечето арендатори са „наши хора“, които се гушат под одеялото на нечия протекция. Оправдава личното им облагодетелстване с липсата на ясни правила.

Роналд Ът съветва Агенцията за приватизация да стои подалеч от политиката и да дава равни възможности на всички – нещо, което при двуполюсният модел на управление е пълна утопия. Той се изказва против предложението купувачите да обявяват как и от къде са се сдобили със средства. Това изискване той нарича „смразяващ ефект“. То ще принуди много от инвеститорите да се въздържат от участие. „Приватизационният процес – пише Роналд Ът – е достатъчно сложен и труден, за да се обременява допълнително с цели (става въпрос за т. нар. мръсни пари – бел. авт.), свързани със спазването на законите.“ По този начин той като че ли става глашатая на различните форми на беззаконието.

За да заглуши надигания се вой на милионите българи, които със своя труд са допринесли за изграждането на материално-техническата база на социализма (подклаждани от левите политически сили), Роналд Ът подхвърля идеята и те да закачат по нещо от приватизацията. Някои от тях (особено тези, които са в активна възраст и работят) могат да станат собственици на дребни части от предприятията. Той разказва за положителните резултати в това отношение от изпълнението на американския План за акционерна собственост (ESOP), който обхваща повече от 11 милиона работници акционери. По този начин като че ли се доближава до т. нар. масова приватизация, която (както ще видим по-нататък) доведе до варварското разграбване на цялата ни икономика.

Има и един друг проект за нашата приватизация. Той пък е подработен върху стратегията за прехода от изтъкнатия икономист Юниел Столерю, бивш министър на планирането на Република Франция. Стратегията е публикувана в Полша и Русия и е станала предмет на широко обсъждане. У нас за нея е обявен „пълен пас“. Тя е заключена в касите на президента Желю Желев и министър-председателя Андрей Луканов. Защо ли? Защото от политически съображения двамата са постигнали съгласие по въпроса да кадят тамян само на американците...

Не мога да преценя доколко проектът за приватизацията по стратегията на Столерю е по-добър от проекта на Роналд Ът.

Но в едно съм сигурен, че той е за по-умерено раздържавяване и по-засилен контрол на очакващата се частнособственическа вакханалия. Едно съпоставяне дава да се разбере, че Юниел Столерю храни по-голямо уважение към спазването на закона!

Минал на „първо четене“ от екипа на Роналд Ът, Законът за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия минава на първо и второ четене и през Народното събрание. По-сетне той непрекъснато ще се преработва, допълва и изменя според това коя политическа сила ще е на върха. От безкрайните му ремонти ще заприлича на донадена селска къща с безразборно нахвърляни одаи и килерчета (разбирай членове и параграфи), които ще превърнат приватизацията в усукано змийско кълбо...

При това положение естествено е първата приватизационна сделка да бъде тържество на избрания нов път. Тя туря началото на гигантското преразпределение на страната. Към нея е насочено вниманието на цялата общественост.

Търгът се провежда в ресторанта на столичния хотел „Родина“. На него присъстват и двама министри – Иван Пушкарков на индустрията и Иван Костов – на финансите. На щанда за продажба са поставени три софийски бензиностанции на „Петрол“, едната в квартал „Надежда“, а другите две – в „Младост 4“ и „Бенковски“. За тях наддават трима кандидат-купувачи – 33-годишният студент по икономика Димитър Савов, 33-годишният заместник-председател на Съюза за стопанска инициатива на гражданите Антон Николов и 31-годишният Христо Христов от Етрополе, студент във ВМЕИ – Варна.

В своя репортаж „Три бензиностанции за 55 370 000 лева и... 50 стотинки“ журналистката Мира Радева описва много добре атмосферата на търга... Най-много амбиции събира бензиностанцията в кв. „Надежда“. Когато първоначалната цена от 2 800 000 се вдига на 15 милиона лева, Иван Костов буквално се прекръства от удивление. Тази сума очевидно надминава очакванията му. Той само успява да кима одобрително. Вероятно пресмята колко от парите ще кацнат в държавния бюджет... А Иван Пушкарков постоянно се усмихва като дипломат, който се ръкува пред камера. И той не може да скрие удивлението си.

Най-смутеният от участниците, но изглежда и най-богатият е Христо Христов. Когато възнаграждава изтънелите от напрежение нерви на комисията с предложението си за 51 милиона

лева, хората от залата реагират различно. Едни се щипят, за да се уверят, че живеят в един свят с Христо. Други пресмятат колко живота са необходими, за да се съберат тези пари. Трети ръкопляскат от възторг. Какво пък, младежите, които днес се състезават, май боравят с милионите почти като с жълти стотинки!

Министрите Иван Пушкарров и Иван Костов пият по чаша шампанско с победителя в състезанието за първата частна бензиностанция. Пушкарров го нарича истински самурай. А Костов, вдигайки тост, пророчески отронва: „Добро начало.“

Журналистите се питат – какво работи този човек, женен ли е, има ли деца и откъде е намерил толкова много пари? За парите, естествено, Христо отказва да ги информира. А иначе споделя: да, женен е. Съпругата му се казва Анета. Няма деца.

След броени минути присъстващите са окончателно сразени – Христо печели и другите две бензиностанции за 4 370 000 лева и 50 стотинки. Той изразява готовност да внесе сумата в брой до петнайсетина дни.

„Кой в нашата страна може да събере толкова пари и да си купи бензиностанция? – пише Мира Радева. – Не можем да отговорим. А само да гадаем... Но да не обиждаме предварително победителя...“

След търга за известно време Христо Христов се превръща в „герой на нашето време“. Името му не слиза от страниците на вестниците. Появяват се репортажи, интервюта, снимки. Журналистите не го оставят на мира. Не оставят на мира и някои хора, които евентуално са имали или имат някаква връзка с него.

Магдалена Гигова от „Нощен Труд“ ме спира в кулоарите на Народното събрание и иска да научи повече подробности за Христо Христов. Кой е той? Как е забогатял? Откровено ѝ казвам, че не го познавам. „Не може да бъде! – изненадва се и намеква за разследванията ми в този град. – Ти си депутат и от Етрополе и трябва да го знаеш...“ „Това е град с близо 15 000 жители – казвам. – Не съм в състояние да познавам всички...“

От разговора ѝ с мен се появява дописката: „И Тамбуев е изненадан от Христо“. Авторката пише, че не съм предполагал, че сред избирателите ни може да има човек като Христо Христов, готов да брой 55 милиона лева за три бензиностанции. „Г-н Тамбуев намекна, че при журналистическите си проучвания в Етрополе се е натъкнал на доста многозначителни и озадачаващи следи, но това са само следи и не е коректно да бъдат публикувани.“

Г-н Тамбуев може само да догажда откъде етрополецът Христо Христов се е сдобил с такава невероятна за всеки българин сума.“

Дописката на Магдалена Гилова става причина и други журналисти да ме търсят за информация. За да задоволя до известна степен интереса им, правя една блицанкета с мои хора в Етрополе. От тях научавам, че Христо Христов живее със съпругата си в блока на ул. „Софроний Врачански“. Там се държи като най-обикновен гражданин и с нищо особено не привлича вниманието на съседите. Комшиите знаят, че едва е събрал 14 777 лева, за да купи апартамента си. За всички е мистерия откъде е взел, изкарал или получил толкова много милиони за бензиностанцията. Из града се ширят слухове, че парите за търга са сдобити от някакво секретно предприятие „Хикс“, в което Христо и родителите му са работили, или пък са измъкнати от комунистическите черни каси. По-осведомените убедено твърдят, че той е подставено лице, и намекват за връзките му с плевенската рафинерия „Плама“. По-конкретно споменават името на Пламен Атанасов-Медо, бивш старшина във военновъздушната база Долна Митрополия, станал крупен бизнесмен благодарение на връзките си с Андрей Луканов. Та този Медо уж държал в склада си около хиляда тона гориво, собственост на Христо Христов...

Нещата идват на местата си, когато изтича срокът за заплащането на трите бензиностанции. В банковата сметка на „Петрол“ не постъпва нито една стотинка. Става ясно, че спечелилият търга няма пари, за да се разплати. Нещо повече, той започва да обвинява „Петрол“, че не е готов за сделката, че разиграният търг е фалш, че не са представени необходимите документи за собственост на земята и съоръженията. И завежда дело, за да си възвърне депозита от 302 000 лева. Но съдът, запознавайки се с обстоятелствата по делото, отхвърля иска му и го упреква за „несериозното му поведение“. Започва един екшън на преследвания и отвлечения, на бягство през балкони и тераси, в който се набъркват и хора от Националната служба за сигурност... Тук се намесва и „легендарният“ контраразузнавач, тайното оръжие на Арлин Антонов, криминалният престъпник Николай Здравков-Пацо, който досущ като в американските екшъни набутва нашия приватизатор в един „Додж“, шофиран от елегантна дама, и го откарва в неизвестна посока, за да го дрънка за пари, т. е. да го рекетира...

Така или иначе, първата приватизационна сделка си е чист провал за организаторите и изпълнителите. Ако е вярна поговорката, че „денят се познава от сутринта“, сутринта не прокобства нищо добро за деня на приватизацията.

И наистина това, което излиза на мегдана – раждането на институцията на подставените лица, измамените надежди, безмерната алчност и ненаситност, лъжата и рекетът – по-сетне ще стане постоянен сателит на раздържавяването и ще се уголеми в чудовищни размери...

Втората приватизационна сделка вече не е така шумна и открита. Лишена е от емоциите на търга, защото търг няма. Организаторите са си турили по една обица на ухото. Крахът на първата сделка ги кара да внимават, да не изпаднат в жалкото положение на министрите Иван Пушкаров и Иван Костов – да вдигат наздрависи за фалшивия победител!

Продава се заводът за царевични продукти в Разград, известен като „церемил“. Той е специализиран за производство на нишестета, захари, гликози и сиропи. Капацитетът му за преработка на царевича е 180 000 тона годишно. Оборудван е с машини от белгийската фирма „Амилум Груп“, която всъщност иска да го купи. Степента на автоматизацията му е 92 на сто. „Демокрацията“ го обявява за един от гигантите на социализма.

Преговорите за закупуването му се водят на тъмно. Целият приватизационен процес – оценката, балансовата стойност, начинът на плащането, взаимните ангажименти – си остава тайна. Защо ли? Защото за проектирането, строителството и обзавеждането му са похарчени около 150 000 000 долара, а пазарната му стойност е определена на... 20 000 000! Проектантът му Спас Гемишев открито се обявява против този алъш-вериш, който напълно се покрива със смисъла на поговорката „кон за кокошка“ или „дъб за вретено“. Той обявява в печата, че при тази ниска цена „сделката е най-неизгодното нещо, което може да се направи за България“. Андрей Луканов пък определя продажбата като „пладнешки грабеж“.

Александър Божков отговаря, че „Царевични продукти“ е губещо предприятие. Вярно е, че може да бълва огромно производство. Но като няма пазар за продукцията му, всичко минава в графите на загубите. А това го обезценява значително...

Споровете се пренасят в Икономическата комисия на Народното събрание. Там Андрей Луканов обосновава твърдението

си с точна аритметика и директно напада оценителите, които нарочно занижавали цените с користни цели.

Александър Божков отговаря, че и най-прецизните оценители винаги ще бъдат подозрения, и риторично пита какво ли не буди подозрения у нас? „Чуждестранният инвеститор ни дава много. Изправя на крака едно губещо предприятие, намира ни пазар, гарантира изкупуването на реколтата от цяла Североизточна България, осигурява ни работна ръка. Той се появява като Божи дар.“

Споровете придобиват драматичен характер, когато директорът на белгийската фирма Карл Верстраенен съобщава, че е решено да се прекрати работата на предприятието. Тогава става ясно, че в сключения договор, подписан от Александър Божков и от изпълнителния директор на „Амилум Груп“ Жан Нейринг, няма клауза за отговорността при подобна ситуация. По това време изскача и подозрението за наличието на подкупи и главният приватизатор Александър Божков се сдобива с прозвището Мистър Десет процента, което го съпътства и днес.

Третата приватизационна сделка също е белязана с неуспех. Заводът за магнитни глави в Разлог – едно модерно предприятие на нашата електроника – след куп перипетии просто е подарено на американеца Уилям Купър.

Подготовката за продажбата му уж върви добре. Утвърден е за посредник Американският център за международно сътрудничество. Експертите – български и американски – оценяват завода за 150 милиона лева (по тогавашния курс на долара около 5,5 милиона). Явяват се трима потенциални купувачи. Но кой знае защо (впрочем Александър Божков сигурно много добре знае!), двама от тях са елиминирани. И въпросът за наддаването между кандидатите автоматично отпада.

Договорът между Александър Божков и Уилям Купър е подписан в тържествена обстановка. От телевизионния екран цяла България вижда как нашият приватизатор, разхвърлян по риза с къси ръкави, но с вратовръзка, завъртва парафа си и казва нещо от рода, че най-сетне у нас тръгва голямата приватизация. Вижда също така и Уилям Купър, официално костюмиран, с подаваща се бяла кърпичка от малкото джобче на самото му, да се подписва. Американецът се оказва не по-малко устат от българина. Той обещава реки от благаинки да залееят Разлог – големи отчисления от печалбите за благоустройството, нови работни места,

високи заплати и пр. Кадрите показват и наздравичите на коктейла. Разливат се не само шампанско, но и напитки с високи градуси. А известно е, че там, където има градуси, някак естествено се появяват и радости...

Но и тук, както при продажбата на трите бензиностанции, купувачът не плаща. Предявява претенции за разсрочка и подписва анекс. Но не спазва и сроковете на анекса. Оказва се, че просто няма пари. При преговорите никой от Агенцията за приватизацията не се е сетил да поиска гаранции за платежоспособността му. Приело се е на доверие, че щом е американец, е бъкан с долари. Поради това в договора липсва каквато и да е клауза за неустойки...

Още от първите приватизационни сделки се вижда, че над нашето държавяване като че ли витае някаква черна орис. Въпреки плана на Роналд Ът, въпреки приетия закон, въпреки създаването на специална агенция нещата вървят мудно, със скоростта на безгръбначните мекотели. Най-често засядат между рифовете на изострената политическа конфликтност. Двете основни парламентарни сили, въпреки че имат общи грабителски интереси, в Народното събрание се дърлят като озверени кучета и повдигат адреналина на твърдия си (заблуден) електорат!...

На 22 януари 1993 г. Народното събрание изслушва министъра на промишлеността Румен Биков по проблемите на приватизацията. Информацията е оскъдна, както е оскъдно и държавяването. Намеренията са през годината да бъдат продадени 80 предприятия за 700 милиона лева. Но е открита процедура само за девет. При това повечето от тях не са застанали дори и на старта. Да не говорим, че не са изготвени и тръжните им документи.

Министърът се спира и на проблема за възстановяване на отнетата частна индустриална собственост. Изброява правните противоречия между Закона за приватизацията, реституционните закони, Търговския закон и Наредбата за държавните имоти (чл. 72). В такава правна джунгла не могат да се ориентират дори и специалистите. „И ние попадаме под справедливия упрек, че не връщаме реално собствеността, ставаме страна на безкрайни съдебни спорове.“

В информацията му няма и ред за масовата приватизация. Тя витае някъде из облаците и е далеч от плановете на правител-

ството. Още не е ясно как целокупният български народ ще стане собственик на обособени части от предприятията.

Не може да се разбере дали депутатите слушат министъра. Както обикновено повечето от тях са въвн от пленарната зала, било на сладки приказки в бюфетите, било по някаква си своя работа из града. Онези, които са вътре, бърборят, дремят или прелистват вестници. Личи, че проблемът с приватизацията все още е далеч от личните им интереси. През този период е много по-полезно за джобовете им да имат свои хора на входовете и изходите на държавните предприятия и да обират каймака от производството им, без да носят някаква отговорност.

Първъ се изказва Георги Пирински. Със свойствения си апломб той се олицетворява с целия народ:

– Обществото иска да знае какво ще се приватизира, на каква цена и кой ще придобие правата на собственик? Програмата (Решение № 609 на Министерския съвет) няма нито ясно определена цел, нито икономически анализ. А най-важното, няма и списък на обектите. Подготвя се една приватизация, която да облагодетелства кръг подбрани лица по това кой какви връзки има...

Юри Борисов задава въпрос за т. нар. скрита приватизация, посочва примери с оценките, които всъщност са обезценки. Обръща внимание върху случая „Софис“. Там имуществото е за 2,5–3 милиарда лева, а е оценено за 164 милиона. Изразява съмнение и върху светкавичната оценка на хотел „Москва“.

Христина Вучева, началник отдел „Икономическа и социална политика“ в Министерския съвет, посочва:

– Да, нещо става, но какво? Неяснотите по въпроса са слабост на цялата ни администрация.

Тя изтъква, че Агенцията за икономическо програмиране е констатирала, че са направени само началните стъпки в легалната приватизация. А иначе в пълен ход е раздържавяването „под тезгяха“...

След първите приватизационни провали Александър Божков слиза от сцената на Агенцията за приватизация. Той е неудовлетворен, защото не е успял да довърши започнатото. Положил е началото на корупционните игри. (Въвел е системата на тайните преговори, на бързите обезценки, на монополните купувачи, на разсроченото плащане.) Но не е стигнал до края. Затова в душата му се затайват претенции за реванш!

Заместилата го Ренета Инджова играе ролята на „мъжко момиче“. (Така я окачествява и президентът на републиката Желю Желев.) Тя не понася възраженията, държи нарежданията ѝ да се изпълняват безпрекословно. Служителите веднага схващат разликата между бохемското безхаберие на Александър Божков и суровата безцеремонност на Ренета Инджова. И започват видимо да съжаляват за кадровата промяна. С дрезгавия си глас Ренета ги предупреждава: „Ще плачете за Божков в извънработно време. А в работното време ще работите за мен.“

С широк замах тя осъществява няколко сделки в областта на хотелиерството и хранително-вкусовата промишленост. По нейно време някои хотели, бирени, захарни и шоколадови фирми сменят собствеността си. Скандал предизвиква продажбата на перлата на нашето Черноморие Гранд-хотел „Варна“, и то не толкова с оценката, осъществена от „Триада консултинг“, колкото с начина на плащането. (Договорът е подписан от Ренета Инджова и Лидия Георгиева Христова, заместник-председател на групировката.) 49 на сто от хотела, оценени на 509 425 260 лева. Но само 20 на сто от офертата (101 890 452 лева) са платени в брой, а останалите 80 процента (407 561 808) са платени с държавни облигации по лошите кредити. И то от банката на Мултигруп „Балкан“.

При сключването на сделката Ренета Инджова не се е заинтересувала за произхода на лошите кредити. Кой ги е разрешил? На какви фирми фантоми са раздадени? И как са се трансформирали във вътрешен държавен дълг, т. е. в дълг на всички данъкоплатци? За тези лоши кредити, дело на банкови злодеи, в цял свят се търси отговорност. А у нас се прехвърлят върху гърба на изстрадалия ни народ...

Много скандална е и продажбата на СОМАТ, най-голямото автотранспортно предприятие в Европа.

Германецът Вили Бец купува 55 на сто от собствеността на предприятието. Получава:

- 2640 автомобилни композиции;
- 1000 полуремаркета;
- три морски ро-ро кораба;
- четири ро-ро катамарана за превоз на камиони по река Дунав;
- много имоти в страната и чужбина;
- складове с резервни части и гуми на стойност осем милиона марки.

Получава и финансова стабилност. Предприятието няма задължения в момента на приватизацията.

А какво дава?

– 85 милиона марки.

За сведение: годишната печалба на СОМАТ от 1975 до 1985 г. не е слизала под 150 000 000 долара.

Както се казва: „Танто за кукуригу!“

С купуването на СОМАТ Вили Бец става най-крупният превозвач на континента. Това отбелязват и германските вестници. „Дидайт“ в обширна статия (3 февруари 2000 г.), озаглавена „Софийската връзка“, пише: „Вълшебната дума за Вили Бец е България. С нея той повали конкуренцията си в Европа. Как? Значителна част от автопарка му е регистрирана в България. Обслужва се от български шофьори (през германо-швейцарската граница при Вейл на Рейн преминават дневно от 40 до 50 камиона, управлявани от българи). Основната заплата на германските шофьори е 4500 марки плюс командировъчните и надбавките. Основната заплата на българските шофьори е 900 марки. Нашите хора не получават командировъчни и надбавки. Вили Бец нагло заявява, че заплатите, които дава на нашите шофьори, „са съобразени с националните особености на страната ни“. Вестникът изчислява, че само от това перо германецът печели годишно милиони марки. Бец печели много и от икономията на време. При ниските възнаграждения на българите той поставя в кабините по двама шофьори. По този начин камионите пътуват денонощно, без прекъсване. А при високите заплати на германците е принуден да оставя в кабините по един шофьор, който може да пътува само десет часа дневно...

Ренета Инджова е първата ни приватизаторка, която продава цял един завод за... един долар. Става дума за завода за магнитни глави в Разлог. Като вижда, че Уилям Купър е безпаричен и не покрива задълженията си по договора, сключен с Александър Божков, тя с великодушен жест му харизва завода. С това показва любовта си към новия голям брат, който по-сетне ще ѝ осигури средства за едно дълго пребиваване в САЩ...

И при следващите изпълнителни директори на Агенцията за приватизация продължава губещата търговия. Производствените фондове – изградени с усилията на целия народ – се продават евтино като ненужни отпадъци.

Може би най-скандалната приватизационна сделка е „продажбата“ на нашата фармацевтика (заводите в Дупница – „Фар-

мация“, Разград – „Антибиотик“ и Троян – „Трояфарм“). Тя започва от правителството на Жан Виденов, когато изпълнителен директор на Агенцията за приватизация е Веселин Благоев, и завършва от правителството на Иван Костов, когато изпълнителен директор на агенцията е Захари Желязков. Характеризира се с явен бандитизъм. При нея се осъществява пълна симбиоза между различните управляващи елити. И при червените, и при сините целта е една – безпардонното разграбване на България с активното участие на специалните служби за замитане на следи.

Преди 10 ноември фармацевтиката ни е един от водещите отрасли. По линията на СИВ ние се специализираме в тази област. Изграждаме заводи с модерни технологични линии. Откриваме научни институти, в чиито лаборатории се създават нови лекарства. „Фармахим“ продава близо 90 на сто от продукцията навън. Купуват я всички социалистически страни, много арабски и някои капиталистически държави. Дори САЩ си набавят от нас субстанцията на проф. Киров трабестан, която някои зевзеци превеждат като „требе да стане“.

През 1989–1990 г. започват пробивите. Появяват се частните фирми – търговци на медикаменти. Те се обогатяват от съществената разлика в цените за вътрешния и външния пазар. Купуват евтино направо от заводите уж за вътрешния пазар, а продават скъпо за външния. По този начин на ринга на конкуренцията постоянно нанасят крошета, прави удари и ъперкути на „Фармахим“, като подбиват експортните стойности. Получава се на практика формулата: „От държавата срещу държавата – за частния бизнес!“

Представителят на „Фармахим“ в Москва пръв открива дъмпинга, появил се на руския пазар, и информира Министерството на здравеопазването. Проверката установява, че фирмата „Клото – Петър Терзиев“ и дружеството с ограничена отговорност „Балканфарма“ на Петър Кирилов Терзиев, зет на бившия министър-председател Георги Атанасов, и Георг Цветански, зет на бившия първи секретар на Окръжния комитет на БКП в София Николай Дюлгерев, се занимава с този неправомерен бизнес.

Тогавашният министър на здравеопазването д-р Мими Виткова задълбава проверката и открива, че заместникът ѝ проф. Петко Димитров Узунов, отговарящ за лекарствената политика, се е подписал върху 88 празни бланки разрешения, предназнач-

начени за „Клото – Петър Терзиев“ и „Балканфарма“. Парафът му е подкрепен с печата на Министерството на здравеопазването. Това дава правото на фирмите сами да си попълват бланките разрешения и да изнасят какъвто си искат асортимент в каквото си искат количество, нещо, което по силата на Наказателния кодекс се третира като престъпление.

В обяснението на проф. Петко Узунов пише, че е сторил това под натиска на бившия заместник-министър на здравеопазването Евгени Апостолов, който работел във фирмата на двамата зетьове. Става ясно, че аферата не би могло да се осъществи без участието на директорите на трите фармацевтични предприятия (Симеон Георгиев на „Фармация“ – Дупница, Васил Вълков на „Антибиотик“ – Разград, и Надка Радовеска на „Трояфарм“ – Троян). Става ясно също така, че мрежата от вътрешни хора на „Балканфарма“ е твърде голяма и се разпростира чак до Министерския съвет.

„Разпоредих всички разрешителни да бъдат анулирани – споделя д-р Мими Виткова. – Докладвах за случая на Жан Виденов. Той незабавно освободи от длъжност проф. Петко Узунов. Виновникът, вместо да седне на подсъдимата скамейка, седна на председателския стол на съвета на директорите на „Балканфарма“.“

От този момент върху главата на министър Мими Виткова се сипят заплахи от различни посоки. Първо режимният офицер на министерството предизвикателно я пита: „Ама вие наистина ли не се страхувате?“ Сетне един от шофьорите ѝ наемва, че се забърква в много страшни работи. Накрая Христо Михов Памуков, член на Съвета на директорите на „Балканфарма“, представящ се за експерт, „проучва“ какво иска с раздухването на случая. Пари ли? Или нещо друго? Отправя ѝ молба под формата на закана да си определи цената, за да ѝ я платят.

В края на 1996 г. тече процедура по приватизацията на трите фармацевтични завода. Те са в листата на *целевото раздържавяване*, което ще рече, че сделките трябва да минат за одобрение през Министерския съвет.

На закритото заседание на правителството Веселин Благоев докладва, че след задълбочения правен и икономически анализ на първо място от шестте кандидат-купувачи е класирана „Балканфарма“. Тя е готова да даде за трите предприятия около 46 милиона долара и да инвестира в тях за срок от пет години 30 милиона долара.

Д-р Мими Виткова се противопоставя на офертата. Тя запознава колегите си с контрабандния износ на лекарства, от който България губи милиони-милиони долари, и заявява, че хора, които са ограбвали фармацевтичните заводи, не би трябвало да стават техни собственици.

Тогава министърът на вътрешните работи Николай Добрев се провиква:

– Ти какво искаш? Да ни скараш с Георги Атанасов ли?

Членовете на правителството (без Мими Виткова) одобряват класацията на Агенцията за приватизация.

Но защо след това договорът с „Балканфарма“ не е подписан? Защо постоянно възникват причини да не се подписва? Отговорът е прост. Има още какво да се граби и доразграбва от трите завода, за да се намали цената им.

Няколко години „Балканфарма“ се кани да влезе във владение, но не влиза. Тя не изпълнява нито един от ангажиментите си. Логично е при това положение новият шеф на Агенцията за приватизация Захари Желязков да ѝ отреже квитанцията и да даде шанс на класиралите се на второ място кандидат-купувачи. Но той не предприема нищо в тази насока. Нещо повече, прави услуга на „Балканфарма“, като премахва от листата за целево раздържавяване заводите и оставя съдбата им в собствените си ръце, без контрола на правителството. По този повод депутатът на СДС от Дупница д-р Панчо Панайотов пита в едно интервю в столичен вестник: „Захари Желязков държавните интереси ли защитава, или се грижи за пладнешките разбойници?“

Чак през май 1999 г. Захари Желязков парафира договора за продажба на трите завода. Дотогава са разигравани какви ли не юридически еквилибристики. Регистрации и пререгистрации. Привличане на чуждестранни съдружници. (В изпълненията се включва дори и Дойче банк.) Промени в състава на съвета на директорите. Увеличаване на капитала. И пр., и пр.

Но сега вече трите завода се продават като стока с отминал срок на годност. Нищо не е останало от договореностите през 1999 г. Експертна комисия така е актуализирала финансовия статус на предприятията, че ги е обезценила близо два пъти. От 46 милиона долара тя е смъкнала цената на 24 милиона! При това само 10 на сто трябва да се платят в брой веднага след подписването на договора, 40 на сто до 30 дни след това. А ос-

таналите 50 на сто от цената ще се покрийт с компенсаторни записи. (Това е най-изгодното непарично средство за плащане, тъй като записите се изкупуват на цени между 10–20 на сто от цената им, а се признават за платежно средство в пълния размер на номинала им.) По този начин в края на краищата трите предприятия са продадени за 13 милиона долара. А само по сметката на „Фармация“ – Дупница, в банката има шест милиона долара!

С „купуването“ на заводите „Балканфарма“ става монополист. Започва безконтролно да вдига цените на лекарствата и да дере кожата на болния български народ.

Сделката шокира цялата ни общественост. Особено се възмущава депутатът от Дупница д-р Панчо Панайотов. Той отправя питане по въпроса в Народното събрание. Питане отправя и депутатът Велко Вълканов. А председателят „антимафиот“ Йордан Соколов заканително размахва показалеца на прословутата му комисия „Антимафия“.

И накрая какво? Нищо! Дупка в морето.

Кучетата си лаят, а керванът на корупцията си вървiiiiii...

***

В програмата на Роналд Ът се прокрадва идеята за превръщането на работниците в дребни собственици. (Да си спомним плана за акционерната собственост „ESOP“.) Тази идея се подхваща от представители на левите партии. Те я доразвиват и я предлагат на вниманието на обществеността.

Жан Виденов като ръководител на БСП излиза с политическа концепция за масово участие на гражданите в раздържавяването. Концепцията става достойние и на народните представители.

В речта си пред парламента Жан Виденов остро критикува управляващите, че се отнасят с демонстративно безразличие към елементарната социална справедливост. Получава се ужасяващият парадокс – тези, които са създавали производствените фондове, да бъдат изолирани от възможността за дялове от тях. Погубва се надеждата им да станат собственици на част от средствата за производство.

Жан Виденов настоява да се оцени по достойнство трудът на всеки, участвал в създаването на промишлеността и селското стопанство, и съобразно личния му принос да му се даде възмож-

ност за преференциално участие в приватизацията. Той иска раздържавяването да се извършва при пълна гласност, постоянен обществен контрол, с отчитане на всички интереси и при максимална обществена подкрепа. „Членовете на трудовите колективи трябва да имат всички предимства при закупуването на акции, дялове или цели обекти.“

Жан Виденов поставя въпроса и за икономическия суверенитет на страната. Посочва, че в първите кръгове на приватизационните сделки се дава предимство на чуждестранните юридически и физически лица, като се пренебрегват българските предприемачи.

Правителството на Любен Беров поставя като приоритет в дневния си ред разгръщането на МАСОВАТА ПРИВАТИЗАЦИЯ! То разработва и специална схема за ускорени действия.

Определя и основните цели на масовата приватизация:

а) да се даде възможност на гражданите да участват в придобиването на част от националното богатство по равен и справедлив начин;

б) да се създадат условия за по-ефективно управление на значителен брой големи и средни фирми чрез реално прехвърляне на правата на собственост от държавата върху повече или по-малко организирани дребни акционери от широки слоеве от населението или върху специално създадени холдинги, които ще се ръководят от частните интереси на техните нови собственици.

В схемата са резюмирани 13 основни положения, които са утвърдени от Министерския съвет. Те гарантират равно участие на всички пълнолетни български граждани. Дава им се право да получат равни по сума поименни приватизационни удостоверения – бонове за придобиване на акции от фондове или предприятия, обявени за приватизиране.

Министерският съвет внася в Народното събрание законопроект за изменение на Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия. Уточнява и списъка на 500-те фирми, които ще бъдат изложени на витрината за масова приватизация. Приема постановление за т. нар. приватизационни фондове. (Едва през 1996 г. Народното събрание гласува Закон за приватизационните фондове, когато вече те са превърнати в холдинги.) Правителството до такава степен потъва в техническите подробности, че дава заявки за отпечатването на

5 000 000 приватизационни бона по 25 000 лева и 150 000 бона по 100 000 лева.

Министерският съвет създава и Център за масова приватизация. След това започва една невиджана за нашите мащаби рекламна кампания.

За кратко време в залива на приватизацията хвърлят котва около осемдесет току-що регистрирани фонда. Два от тях са грамадни като трансатлантически кораб – „АКБ Форес – социален“ (на БСП) и „Света София“ (на СДС). Другите са по-малки и носовете им не са оцветени ярко политически. Има и крайбрежни яхти, които не могат да съберат необходимия капитал и отпадат от играта.

По-подробно ще се спрем на „АКБ Форес – социален“ и на „Света София“, защото двата фонда събират от акциите си повече от осем милиарда лева и стават собственици на една значителна част от нашата промишленост.

И „АКБ Форес – социален“, и „Света София“ се създават по едно и също време – септември 1996 г.

Учредители на „АКБ Форес – социален“ са Николай Йорданов Банев и съпругата му Дочка Колева Банева.

През 1994 г. Николай Йорданов Банев и Костадин Вълчев Костадинов регистрират дружество с ограничена отговорност „АКБ компания за инвестиции и сигурност“ с капитал 50 000 лева. (Дело № 6531/94 на фирменото отделение на СГС.) Следват върволици от заличавания и вписвания на съдружници и на увеличение на капитала до пет милиона лева. Най-накрая дружеството попада в ръцете на съпругата Дочка Колева Банева, завършила педагогическия институт в Благоевград, специалност „Детска педагогика“.

При регистрацията на фонда Дочка е юридическо лице (управител на „АКБ Форес компания“), а мъжът ѝ Николай е физическо лице.

По този начин фондът се превръща изцяло в семейно притежание.

Не е ясно откъде фамилията Баневи са придобили десет милиона лева вносен капитал за фонда. Дали от комсомолската или от партийната каса? Нали Николай е бил комсомолски функционер? В първия им отчет се изтъква: „Двамата учредители внесоха изискуемия се по закона капитал“, без, разбира се, да се посочват източниците му.

В резултат на мощната и до голяма степен агресивна рекламна кампания (всички вестници печатат по цели страници, а в най-гледаното време не слизат клиповете от екрана на телевизията (в мрежата на „АКБ Форес – социален“ попадат около 100 000 дребни акционери – от 96-годишната Фатма Чоджукова от с. Диманово, община Неделино, до двегодишния Николай Минчев от Силистра).

С рекламата и с мамещата думичка „социален“ фондът успява да набере близо четири милиарда лева бонов капитал.

Учредители на „Света София“ като физически лица са Иван Йорданов Костов и Александър Димов Божков. А като юридически лица участват „Софийски имоти“, „Софстрой“, „Инжстрой“, „Пътища и съоръжения“ и Домостроителният комбинат. Тук точно са упоменати кои от учредителите (главно юридически лица) колко пари внасят, за да се стигне до законната сума от 10 милиона лева.

Рекламната кампания на „Света София“ е по-скромна от кампанията на „АКБ Форес – социален“. На видно място във вестникарските карета се изтъкват ръководителите на СДС Иван Костов и Александър Божков като лица на фонда.

Макар и с по-спокойна реклама, „Света София“ успява също да набере близо четири милиарда лева бонов капитал.

Любопитно е, че на тръжните сесии двата фонда като че ли объркват шапките си. Но в края на краищата се разбират. Вероятно като гиганти на масовата приватизация са имали контактни групи, които още преди търговете са уточнявали анонсите си. „Това на теб, а това на мен.“ Например в Троян „АКБ Форес – социален“ се насочва към завода за електродвигатели „Елма“ (едно печелившо предприятие, известно и в чужбина), а „Света София“ – към „Винпром“ с цеховете му по селата, където се „пече“ прочутата троянска сливова (също печелившо предприятие, известно и в чужбина). Двата фонда добре парцелират апетитите си и не си пречат при конкуриращото наддаване.

Разбира се, има и случаи, когато компромисът направо е повален в туш от интереса. Гигантите наддават за обособени части на едни и същи предприятия. Например от ОЦМ – София, „АКБ Форес – социален“ купува 88 786 акции, а „Света София“ – 66 302. В „Соди–Девня“ пък акциите на „Света София“ надвишават неколkokратно акциите на „АКБ Форес“. И в „Асансьорни сервиси“ – София, и в други предприятия участието на двата

фонда не е балансирано. Но след това те по братски си разменят пакети, за да станат пълни господари на уговорените помежду им предприятия.

Тогава започват вълчите разgrabвания на падналата им от небето собственост. Дребните акционери, които създават масовостта, са пратени за зелен хайвер. Те въобще не влизат във владение на дребната си собственост и не получават никакви дивиденди. Те стават инвеститори, но не стават стопани. На тях им е позволено утешително да пият по една студена вода.

А организаторите на приватизационните фондове, превърнали ги в холдинги, живеят като крезове. Дават мизерни заплати на работниците, а за себе си оставят лъвския пай и харчат пари на поразия. Продават придобитите почти даром машини и съоръжения. (Уникалното оборудване обикновено изнасят в чужбина.) Закриват цехове и цели заводи. Не се интересуват от нововъведенията. Постоянно намаляват производството, влошават качеството, съсипват пазарите. Довеждат икономиката ни до пълна гибел.

А през това време правителството ни като Нерон при опожаряването на Рим наблюдава спокойно всичко това. Остава да му дадем една цафара и да почне да свири...

***

Не мога да си спомня кой е казал, че всяка добра идея в ръцете на кръгли малоумници става антиидея.

Нещо подобно се случва и с т. нар. Работническо-мениджърски дружества (РМД)!

Идеята за създаването им принадлежи на правителството на Жан Виденов, а изпълнението – на правителството на Иван Костов.

Като хрумване носи добър заряд – да даде последен шанс на трудовите колективи, излъгани от масовата приватизация, да станат собственици. Но като изпълнение се превръща в удобно средство за икономическо подплатяване на политическата власт.

Може да се напише цяла книга за алчните роднини на управляващите до девето коляно, за ненаситните партийни активисти, обсебили РМД-та. По същество само двама-трима от тях с партийна благословия ограбват приватизираното предприятие, а всички останали служат за фон и лапат мухи.

РМД не разполагат със свежи пари. Те не разполагат и с квалифицирани кадри. Понастоящем над 1000 РМД-та са пред фа-

лит. Очаква се до края на 2001 г. тази бомба да избухне. Тогава компанията на безработните ще се увеличи със стотици хиляди.

***

Нашата приватизация е турнир с белязани карти. Печелят само роднините, приближените и посветените.

Ако не беше така, щеше ли:

– Племенникът на Андрей Луканов – Георги Дамянов, бивш сътрудник на отдел „Агитация и пропаганда“ на Окръжния комитет на БКП в Плевен, известен с пръкора Жоро Банкета, да стане собственик на дунавското пристанище „Загражден“, откъдето тръгва пиратският кораб „Хан Аспарух“ с петте хиляди тона дизелово гориво за ембаргова Сърбия;

– Иван Йорданов Костов и Александър Димов Божков да спечелят едни от най-активните предприятия (главно Винпром, електротехнически и химически) чрез основания от тях приватизационен фонд „Света София“;

– Съпругът на Надежда Михайлова – Камен Михайлов, да закупи 67 на сто от „Автотранссервиз“, бившия гараж на Централния комитет на БКП;

– Приближеният до Йордан Соколов и Иван Костов телевизионен осветител Славчо Христов да приватизира Стопанската банка и туристическите комплекси „Златни пясъци“ и „Бороспорт“;

– Братът на Екатерина Михайлова – Борислав Михайлов, да създаде РМД за закупуване на най-голямата застрахователна компания ДЗИ, да го доведе до старта на сделката, а сетне по-казно да излезе от него, уж ни лук ял, ни лук мирисал;

– Синът на бившия министър на транспорта Вилхелм Краус – Антон Краус, да спечели чрез фирма „Корина“ шест от най-живените линии за маршрутни таксите в София;

– Народната представителка Юлия Берберян, която изпитва национална гордост, че в пленарната зала гласува с чужди карти, да приватизира двайсет и един декара от Борисовата градина в София.

Много често управляващите от СДС се хващат за досиетата на бившата Държавна сигурност. Гласуват закони за разсекретяване. Ровят се из остатъците на парцаливите им страници. Изнасят доклади, като прикриват своите и заклемяват чуждите.

Всичко това правят с цел да отвличат вниманието на хората от тежките им житейски проблеми.

Мисля си, защо управляващите не се позаинтересуват от едни други досиета? Досиетата на приватизационните сделки! Те са по-любопитни и още не са прочистени. Могат да дадат пълна картина на хищническото разграбване!

Отговорът ми е ясен. Не им изнася!

Защото, ако сторят това, ще се разнесе такава отвратителна воня от гнусните им комбинации, че ще замърси цялата животна среда...

XXII

Правя разследванията си и сегиз-тогиз хвърлям по едно око на Комисията по корупцията. Няма как, нали съм един от родителите ѝ? Болно ми е, че съм лишен от родителските си права и не мога да ѝ въздействам.

Ана Караиванова продължава да се движи по отъпканите пътища на анкетите. Тя привиква разни фактори от властта и ги изслушва. Факторите, разбира се, говорят общо, като деликатно заобикалят рифовете на конкретните обстоятелства. Дори една Ренета Инджова, която е доста цапната в устата, на въпроса има ли корупция в Агенцията за приватизация, незабавно отнася отговора към сферата на теоретичните разсъждения. (Може да има, а може и да няма.) Председателят на Комисията за защита на конкуренцията Стефан Нешев също не се заема да изпълне камъчето. Председателят на Комитета по туризма проф. Емил Лозанов го усуква по килифарски. (От него нищо не можеш да разбереш за разграбването на морските ни курорти.) А шефът на правния отдел на Министерския съвет Димитър Бонгалов говори гладко, сякаш маже течен маргарин върху филийка хляб, без да каже нещо съществено.

Въобще да очакваш факторите сами да признаят за наличие то на корупция в техните „вилаети“, е все едно да очакваш ялова крава да ти пусне мляко. Колкото и да се надяваш, ведрото ти ще остане празно.

В комисията продължават разприте между председателката Ана Караиванова и секретаря Владислав Даскалов. Те постоян-